

Räkneundervisningen enligt den nya undervisningsplanen.

Tiden för detta ämne är enligt timplanerna 3 till 5 timmar. Målet anges vara att bibringa barnen en efter deras ålder etc. avpassad insikt och färdighet i räkning med särskild hänsyn till vad som erfordras i det dagliga livet.

Om undervisningen i de 4 lägre klasserna torde kanske inte så mycket vara att säga, utan möjligen att anspråken på vad som skall kunna medhinnas på småskolestadiet är anmärkningsvärt litet. Barnen behöva således inte ha en aning om tal högre än 100 och av räknesätten blott sammanläggning och fråndragning. Säkerligen kunde man utan skada öka på till talområdet 1,000 och få med även det enklaste av de båda andra räknesätten. Nog tycker åtminstone jag, att barnen utan skada kunna göra bekanskap med multiplikationstabellen redan på småskolans stadium. En utökning av timantalet med 1 å 2 timmar i veckan för detta ämne torde även vara synnerligen befogad. Räkningen är ett så pass viktigt ämne, att knappast för mycken tid kan ägnas häråt. Detta gäller framför allt i skolor med samundervisning av 2 eller flera klasser, där timantalet härigenom ändå reduceras till minsta möjliga. Det erforderliga timantalet härför kunde nog utan skada tagas från ämnena hembygds-kunskap och gymnastik.

Inför de stora ändringar, som skett för de flesta andra ämnen, hade man nästan väntat sig betydliga sådana även för detta ämne. Så har emellertid inte skett, antingen detta nu beror på, att man ansett detta ämne vara sådant, att det inte fick rubbas på gammal hävd, eller också därför, att detta ämne inte haft någon försvarare inom undervisningskommittén. Mest påtaglig är denna ändring i fråga om hembygds- och naturkunnighetsundervisningen, där man med vissa modifikationer skall läsa ämnena i motsatt ordning mot vad förut skett. Naturligtvis är det så, att vissa fysiska, kemiska och växtfysiologiska fenomen ligga barnen bra mycket närmare, än vissa djur och växter, som de förut först fått syssla med.

Hur skulle det manne vara att vända upp och ner på den gamla vedertagna ordningen vid räkneundervisningen och börja i småskolan med något som vanligtvis kallas decimalbråk. Nu vet jag allt för väl, vilken storm av fasa en sådan tanke kan förmå framkalla uppifrån och ända ned, men jag tror dock, att om man vill ställa sig på barnens ståndpunkt, måste man mot sin vilja komma till den slutsatsen, att tanken innehåller mera förnuft än man i första ögonblicket och på grund av gammal tradition är hågad erkänna.

Under de fyra första skolåren gör man vad man kan för att bibringa barnen den uppfattningen, att den lägsta talsorten är ental. Under femte skolåret måste man ge denna inarbetade lärdom dräpdraget genom att förklara för dem, att ental visst inte är

den minsta, utan det finns mycket mindre. Hur revolutionerande denna förklaring synes barnen, måste säkerligen varje lärare, om han vill vara ärlig, erkänna, på grund av erfarenheten hur svårt det i själva verket är att få barnen förstå, hur mycket $1/10$, $1/100$ och $1/1000$ är. Att fler än jag gjort denna sorgliga erfarenhet synes mig vara den synnerligen tillkrånglade inledningen till allmänna och decimalbråk, som förekommer i våra läroböcker.

Det naturliga hjälpmedlet härför: kronan, 10-öringen, 1-öringen; m., dm., cm. och mm. har man redan delvis förspillt genom att inbilla dem, att de äro typen för 1-, 10-, 100- och 1000-talen. I barnens små hjärnor, som i ett stort antal fall äro av ganska enkel beskaffenhet, har så grundligt inarbetats den föreställningen, att öre och mm. äro ental och inte kunna vara annat och därför måste vara den minsta möjligt tänkbara storheten, att de därför råka i fullständig begreppsförvirring och tro att $1/10$ och $1/100$ är större än entalet.

Att här framlägga en fullständig plan för ämnet genom skolans alla klasser skulle ta allt för stort utrymme i anspråk. Jag skall därför nöja mig med några antydningar. På småskolans stadium få väl barnen, sedan de första förberedelserna undångjorts, räkna med pengar inom talområdet 1—9. I stället för att då hörja med 1-öringar, låter man dem i stället använda 1-kronor. 1 kr. blir då typ för entalet; samma blir förhållandet med längdmåtten: metern blir typ för entalet. Nästa steg blir då användandet av 10-öringen och dm., som så blir typ för 10-delar; öre och cm. d:o för 100-delar; i samband därmed få barnen så redan från början begagna det s. k. decimalkommat mellan kr. och 10-ören, m. och dm., angivande kronan och metern såsom ental. Ett komma användes redan nu på de tidigare stadierna ofta av barnen, utan att de egentligen veta varför, då kunde man ju lika så gärna taga detta som regel. Talsorterna på småskolans stadium skulle då bli, ental, tiondelar, hundradelar och 10-tal. Jag tror inte att dessa behöva stöta på större svårigheter, än de nu använda. Av ovanstående torde min mening om gången vara i stora drag klarlagd. Sen kan man utan någon svårighet bygga vidare, efterhand som barnen vid sina räkningar få behov av nya talsorter. Jag menar således inte, att man skall börja med något som i våra räkneböcker kallas inledning till decimalbråk, ty t. o. m. så sent som under femte skolåret ställer denna inledning, som väl dock är avsedd att klargöra bråkbegreppet, till med den allra gräsligaste förbistring i barnens tankeapparat, så grundlig, att hos de svagast begåvade det händer, att hjulen aldrig komma i rätt kugg mer.

Planläggningen av räkneundervisningen enligt den nya undervisningsplanen för de två övre klasserna torde vara sådan, att den inte kan annat än väcka den största

förvåning på grund av den stora plats, som allmänna bråk fått sig anvisat, så stor, att det väl knappast kan bli tid till något annat.

För klass 5 heter det för t. ex. B 1-formen: Allmänna bråk: bråks uppkomst och beteckning, addition och subtraktion med liten gemensam nämnare, någon övning i multiplikation och division o. s. v. För klass 6: fullständigare behandling av — — — av allmänna bråk.

Det är sannerligen att vara inte litet efter sin tid. Förr i världen, innan vi övergått till decimalsystemet, hade allmänna bråk naturligtvis den allra största betydelse, nu är det väl ändå så, att decimalbråk i allmänhet användes och allmänna bråk ytterst sällan i det praktiska livet. Ett bra bevis härför torde vara att slå upp kurserna för klass 5 och 6 i våra vanligast använda räkneböcker. Det är ett försvinnande litet antal exempel, där allmänna bråk naturligt komma till användning; alla de övriga äro mer eller mindre krystade och omöjliga. Har så läraren behov av att använda fria ex. vid sidan om läroboken, så kommer han i verklig förlägenhet, såvida han inte håller sig helt och hållet till obemänta ex. I det praktiska livet finnes det säkerligen ingen, som i valet mellan allmänna och decimalbråk väljer det förra. Om nu allmänna bråk har så obetydlig användning, är det knappast berättigt att i skolan, som nu gör anspråk på att inrätta sig efter det praktiska livet, dra med sig en barlast från gångna tider utan betydelse för nutiden. Det skulle bestämt vara alldeles tillräckligt, om barnen på folkskolans stadium finge lära sig att förvandla allmänna bråk till decimalbråk, men så finge lära sig decimalbråks behandling ordentligt. Nu är det oftast så, att de inte kunna någotdera ordentligt.

Vid planläggningen av kurserna för de olika skolförhållandena enligt den nya undervisningsplanen kunde det vara av intresse att veta, huruvida en så pass fritt utarbetad plan, med uteslutande av så gott som hela kursen i allmänna bråk, kan väga godkännas av våra myndigheter. Visserligen hyser jag inte för egen del något större hopp i den vägen, åtminstone för närvarande; tanken behöver troligen ligga och gro till i en avlägsen framtid, då en kommitté möjligen kan komma på den förnuftiga tanken att det kanske ändå inte är riktigt bra som det är, men till dess få vi väl plöja i de gamla fåror.

Här nedan följa några ex. på mer eller mindre omöjliga allmänna bråk, hämtade ur våra vanligen använda läroböcker:

Berättigade emedan de förekomma i talesätt:

1/2 + 1/3 = 1/6
1/2 + 1/3 = 1/6
1/2 + 1/3 = 1/6
1/2 + 1/3 = 1/6

Med ovannämnda ex. äro i allmänhet de berättigade allmänna bråken uttömnda, alla de övriga äro mer eller mindre oberättigade. De kunna dessutom med undantag för $\frac{1}{3}$ och $\frac{2}{3}$ jämt förvandlas till decimalbråk.

Oberättigade:

$\frac{5}{8}$; $\frac{7}{8}$; $\frac{2}{3}$; $\frac{1}{2}$; $\frac{5}{6}$ m. $\frac{2}{3}$ mil; $\frac{1}{3}$ dm. o. s. v.
 $\frac{2}{5}$; $\frac{1}{3}$ och $\frac{2}{5}$ kr. o. s. v.

Priset på $\frac{2}{5}$ kg. då 1 kg. kostar 1 $\frac{3}{4}$ kr.

Priset på 2 $\frac{1}{5}$ hg. då 1 hg. kostar 2 kr.;

$\frac{1}{12}$; $\frac{5}{12}$; $\frac{1}{3}$; $\frac{2}{14}$ kg. o. s. v. $\frac{1}{2}$ av $\frac{2}{5}$ kg. o. s. v.

$\frac{2}{5}$; $\frac{3}{8}$; $\frac{7}{8}$ kg.; $\frac{2}{6}$; $\frac{1}{5}$ hg. o. s. v.

$\frac{5}{8}$ hl.; $\frac{1}{4}$ av $\frac{1}{7}$ l.; $\frac{5}{8}$ av $\frac{1}{3}$ hl. o. s. v.

$\frac{10}{20}$; $\frac{10}{25}$ har; $\frac{1}{2}$; $\frac{3}{8}$ ar; o. s. v.

$\frac{1}{4}$ av $\frac{2}{3}$ ar; $\frac{1}{3}$ av $\frac{2}{7}$ har o. s. v.

Ex. kunde mångfaldigas i oändlighet, och ovanstående får sålunda endast betraktas som ett synnerligen blygsamt urplock. Till sist blott ett par frågor till alla försvarare av allmänna bråk. Vilka av dessa kunna utan att först förvandla bråken till decimalbråk, på t. ex. metermättet utvisa $\frac{5}{8}$ meter eller på vägen väga upp $\frac{1}{5}$ kg.?

Carl Hammar.

Tyskan alltjämt begynnelsespråk.

Nya försök skola dock göras med engelskan.

I ett svar å den av Svenska freds- och skiljedomsföreningen gjorda framställningen om åtgärders vidtagande för engelska språket som grundläggande för undervisningen i främmande språk vid alla statens skolor framhåller skolöverstyrelsen att de försök som vid en del läroverk gjorts med engelskan såsom grundläggande språkstudium icke synas utfallit gynnsamt.

För ett antal år sedan infördes sålunda engelskan alltifrån klass I såväl vid statens provskola, Nya elementarläroverket i Stockholm, som vid högre realläroverket i Göteborg. Liknande försök ha samtidigt pågått vid en del enskilda läroanstalter, bland vilka Uppsala enskilda läroverk och privatgymnasium är ett av de större. Såväl Nya elementarskolan som Uppsala enskilda läroverk m. fl. skolor ha numera återgått till den gamla ordningen med tyska såsom första språk, då erfarenheterna med engelskan i samma ställning icke synta vara av den art att försöken borde fortsättas. Ej håller vid Göteborgsläroverket voro under den första tiden erfarenhetsrönen odelat gynnsamma, och först sedan under årens lopp arbetsmetoderna omlagts och jämkningar i timplanen vidtagits synas resultat av sådan härlighet ha vunnits att nya försök i samma riktning kunna anses fullt befogade. Överstyrelsen är därför befäkt på att söka avvägbringa en utvidgning av de prov med engelska som begynnelsespråk vilka för närvarande pågå, under förutsättning att härför visas nödigt intresse på de orter där förhållandena synas ligga relativt gynnsamt för ifrågakvarande språkstudier.

När det gäller bestämma vilket språk som bör läggas till grund för språkundervisningen, anser överstyrelsen att det i och för sig är tydligt att denna plats rätteligen bör tillkomma det bland de för oss viktigaste kulturspråken som med hänsyn till sin byggnad är härför bäst skickat, elier, men andra ord, att valet rätteligen bör falla på det kulturspråk som äger största pedagogiska värde som grundval för språkundervisningen. Beträffande tyskans

användbarhet i denna ställning finns ju flerårig erfarenhet, men beträffande engelskans betydelse från samma standpunkt äro tillräckligt omfattande rön ännu icke vunna, och i fråga om franskans eventuella värde såsom skolans begynnelsespråk ha åtminstone hittills några försök icke blivit vid statsläroverken anställda, vilket onekligen är en brist. I varje fall finner överstyrelsen att i nuvarande sakläge förslaget om införande av engelskan såsom grundläggande för undervisningen i främmande levande språk i alla statens skolor är alltför tidigt framställt.

Prob och entré.

Jag läste en kväll "Kompetensen prövas" av "E." i vår tidning. Då angreps jag av lindrig skrivklåda och fick för mig, att jag skulle berätta för kamraterna om mitt första prov och litet till.

Även jag var ute en oktoberkväll, och sen jag stigit av vid den lilla stationen å Västeråsbanan, var det ingen annan råd än att ge sig ut i höstmörkret och söka efter prästgården. Efter en halvtimmas marsch i smörjan hann jag utan att alltför många gånger ha frågat vägen i gårdarna herdens tjäll. Det var fröjd och festivitas, ty frun i huset fyllde sina 50 år. Innan jag rätt hann fatta förändringen, satt jag vid kalasbordet tillsammans med åtskilligt fint folk, som naturligtvis med en viss nyfikenhet betraktade den nybakade "Chronschougen". (Bengtzen var ännu ej uppfunnen.) Av kyrkoherden välkomnades jag med ungefär följande ord: "Ja, det ju snällt att hr A. kom hit för att prova; men det ska jag säga, att hr A. har inga utsikter. Det är tre medsökande och ingen av dem har mindre än 10 tjänsteår. Hr A. har inget."

Detta lät ju föga uppmuntrande. Men kyrkoherden bjöd på vin till maten, och ehuru jag knappast förut smakat sprit, tömde jag ett par glas. Man kunde ju alltid ta dem som medicin, och sådan var ganska behöfelig. Jag frågade, om det fanns koralbok i kyrkan. Javisst! Det var ju klart att det fanns koralbok. Men en fröken mitt emot mig upplyste, att det var en sådan, som brukades för ett halvt århundrade sedan. Nu stod jag där. I min oerfarenhet hade jag beräknat, att koralbok skulle finnas på platsen och hade därför ingen med mig. Nåja, det blev väl alltid någon råd.

Söndagsmorgonen ingick med strålande väder. Jag skyndade tidigt till kyrkan för att beskåda orgelverket. Det var litet. Jag slog upp locket. O, fasa! Svarta undertangenter och vita övertangenter. Det hade jag aldrig sett förr. Man fick sitta med ryggen vänd åt församlingen och skåda prästens gravitetiska gång för altaret i en spegel.

Där låg den gamla koralboken. Fröken från i går hade rätt. Den var åtskilligt antikverad. Psalmerna gingo i himlens höjd, och transponering har aldrig varit min starka sida. Men se! Där låg en koralpsalmbok. Raddad! Har man bara melodien, kan man väl alltid få ihop något.

Återkommen till prästgården fann jag där "två feta präster", ty komministern i församlingen hade också infunnit sig. Han skulle predika, och jag fick psalmerna. Så underrättade han mig, att han skulle mäsas, och "Ära" ville han ha i B-dur. Jag undrade, vilken melodi det var. Det visste han inte. Men jag behövde inte ackompanjera. Bara ge ton.

Gudstjänsten började. Nog gav jag honom B-dur till "Ära", men han mäsade i en annan tonart, och vilket "Ära" han sjöng, vet jag icke än. Kanske det var hans egen komposition.

Högmissan var slut. Jag hade åtminstone ej blamerat mig, och man samlades åter

vid bordet. Mina aktier, som föregående afton stått långt under pari, hade stigit en smula. En av dem, som provat före mig, hade spelat fel, fastän han haft koralbok, och jag hade ej kommit av mig, fastän jag bara haft en koralpsalmbok.

Följande dag avlades läroprovet. Ah, jag minns noga än i dag några av det ärade skolrådets ledamöter. Kyrkoherden i spetsen, tjock som en tunna, komministern nära på lika rund, och så en skranglig, mager gubbe — motsatsbetoning. Jag tänkte: "Här gäller det att kasta all seminarievisdom överbord". Så gjorde jag också. Jag gav småskolfrågor, fastän jag hade de övre klasserna, drog på med ja- och nej-frågor, ifyllnadsfrågor, valfrågor — ack, vad jag syndade mot alla pedagogiska regler på den dagen! Men undan gick det. Jag såg på kyrkoherden. Han sken. Jag kastade en blick på de andra gubbarna: De skeno. O, du heliga enfald! Om vår kära "Bror", rektorn på semis, hade hört mig, hade han säkert gråtit.

I förbigående kan jag ej låta bli att kasta fram följande fråga till kamraternas begrundade. Finns det något fack, inom vilket de överordnade, de som sitta inne med avgörandet i viktiga frågor, äro så rudis på alla förutsättningar att kunna bedöma den underordnades arbetsförhållanden, metoder, och resultat, som värt? Finnes det något område, där man så fullständigt som här kan tillämpa det gamla ordet om boken, som är satt till trädgårdsmästare? — Jag fick platsen med 9 rösters majoritet. Vid årsskiftet tillträdde jag den.

När jag varit i — a ett par dagar, bjöd en av pamparna i skolrådet på kalas. Vid mitt inträde i festväningen mötte mig följande syn. Vid ett bord i världens skrivrum satt kyrkoherden och två gubbar vid toddyglaset och kortleken. Man spelade vira.

Men på söndagen hölls en inaniäsningspredikan om världens ondska.

Skolhuset var ett veritabelt rattbo. Jag måste begära reparationer. Kamraterna hade det lika uselt. Vi satte upp en gemensam skrivelse. Följden blev, att jag uppkallades till kyrkoherden och erhöi en skrappa, för att jag "gjort mig till guvernör för lärarinnorna".

Jag svarade inom kort med en hövlig begäran om inrättande av fortsättningskola, om slöjd, om rätthållens igentäppande i skolsalen o. s. v. Det var mitt ultimatum, fastän gubbarna ej förstodo det. De sade nej, och jag sade adjö.

Nu ha de byggt nytt skolhus för 40,000 kr. o. s. v. Men det var först sedan de tätta lärarombytena tvang dem att taga reson. Det är dock föga angenämt att vara vägrödjare i dylik vildmark.

A.

De större städernas lärarkongresser och Sverges Folkskolläraryrkeförbund. Överlärare Fale Schöldéen i Göteborg har i ett par skoltidningar publicerat en artikel angående Jönköpingskongressen. I Sv. Ltg. uppgives, att Folkskolläraryrnas Tidning vägrat införa artikeln. Med anledning av detta påstående vilja vi meddela, att vi icke förmenat plats i tidningen för överlärare Schöldéens inlägg men anhållit, att han ville ge detsamma en hygglig form och avlägsna ovidkommande personliga utfall.

STOCKHOLMS FLAGGFABRIK A.-B.

Karlavägen 69
STOCKHOLM

Riks Tel. 718 16 Sthlms Tel. 85 77
Prisbelönt i in- och utlandet.